

Epilog: *Binele-rău*. Despre „cel mai bine”, *Eclesiastul* 12:14

Doamnei profesoare
Lucia Wald

Eclesiastul 6:12 Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viațuire deșartă pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare?

Eclesiastul 12:14 Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

De acest *Hanukkah*, în 16 decembrie, *Doamna*¹¹⁹ mi-a spus: „Domnul Cruceru, *Hanukkah* este singura noastră sărbătoare cu bucurie de la un capăt la altul pentru că se termină cu victorie, toate celelalte sunt sărbători triste. Cu un ochi plîngem și cu celălalt rîdem. Sărbătoarea începe trist întotdeauna și abia spre final apare bucuria.”

Mai bine este să începem cu sfîrșitul

Și *Eclesiastul* este o carte a răsturnărilor, a întoarcerilor. S-au propus diferite chei de lectură pentru acest ciudat text. Cred că una dintre citirile posibile ar trebui să țină cont de

¹¹⁹ Acest text este dedicat *Doamnei*, așa cum majoritatea doctoranzilor dînsei am numit-o. Născută în „poporul ales” a dovedit a fi un suflet cu totul ales, de o generozitate rar înfîlnită și o grijă maternă care a depășit relația conducător de doctorat-doctorand înspre ucenicia profesională autentică.

ultimele fraze din text, așa cum adesea s-ar cere să procedăm când citim literatură ebraică. Scopul pentru care Ioan scrie evanghelia sa este declarat spre sfârșit. *Cîntarea cîntărilor* are o cheie de lectură descoperită în final, după cum *Proverbele* ne oferă posibilitatea integrării tuturor adevărilor înșiruite în cuprinsul atîtor capitole prin cîteva versete care par ascunse și care se află abia spre sfârșitul cărții. *Cartea lui Iov* se înclină spre sfârșit datorită greutății pe care o capătă prin monologul și dialogul lui Dumnezeu cu Iov. Tind să cred că acest tip de texte ne ademenesc spre sfârșit pe drumuri ocolite tocmai pentru a ne oferi surpriza hermeneutică, descoperirea asupra a tot ce am lecturat pînă acum, atunci când credem că ne apropiem de concluzii.

Este o greșeală să citim astfel de texte prin prisma structurilor împrumutate din bazinul cultural greco-latin, cu așteptări fixate în urma lecturii *Poeticii* lui Aristotel. Literatura biblică nu poate fi citită întotdeauna căutînd să găsim introducerea, cuprinsul și încheierea sau punctul culminant. Undeva la mijlocul textului există o răsturnare, un anticlimax prin care înțelegem finalul și, prin felul în care se încheie cartea, pricepem tot ce are de spus Ecclesiastul. Dacă mai bun este sfârșitul unui lucru decît începutul lui, atunci, probabil, mai bine este ca lectura Ecclesiastului să fie făcută dinspre sfârșit înspre început. Dacă totuși parcurgem textul de la început spre sfârșit, atunci am face bine ca în tot timpul lecturii să păstrăm în minte gîndul de la sfârșit.

Judecăți de jos și judecăți dumnezeiești asupra lucrurilor văzute, bune și rele

Ecclesiastul are în dreptul ultimului verset cheia prin care am putea interpreta întreaga carte; gîndul de la sfârșit. Întregul text reprezintă o serie de judecăți asupra lumii: „asta este bine,

asta este rău”, „am văzut o deșertăciune și un mare rău”. Toate aceste afirmații sunt făcute cu privire la lucrurile care se văd – „am văzut că...” –, sunt observații făcute asupra lumii din perspectiva omului, așa cum s-a mai spus, „așa cum se vede viața de sub soare.”

La sfârșitul cărții autorul ajunge la iluminare: cel ce poate judeca este Dumnezeu. Cel ce vede și ceea ce este ascuns și pricepe ceea ce este dincolo de văzute este Dumnezeu. Cel ce stabilește ce este bine și rău este tot Dumnezeu. Ultimul verset nu sună a amenințare, nu este o constatare amară, ci este cel mai înalt gând din tot textul, gândul prin care înțelegem tot ceea ce vom fi citit pînă acolo: Dumnezeu față de om; judecata Lui față de judecata noastră; lucrurile văzute, pe care le știm noi, față de lucrurile nevăzute, pe care numai El le știe; binele și răul pentru care numai El are criteriile finale.

Să survolăm cartea. O lectură rapidă a textului ne oferă surprize. Unul dintre temele care străbat cartea de la un capăt la celălalt sunt: ritmicitatea vieții și ieșirea din ritm, truda care alternează cu odihna, tristețea cu bucuria, sărbătoarea cu osteneala. Viața este un lung șir de asemenea alternări între una și cealaltă.

Trecere și petrecere; alergarea cu vîntul și oprirea față de vînt

Din capitolul 1 aflăm că totul este deșertăciune, trudă, muncă, frămîntare și alergare, că totul este fără folos (1:14, 1:2), în rotire, în frămîntare (1:8) și vechi „de cînd lumea”. Dacă alergi după toate, alergi în deșert, pentru că nu reușești să prinzi nimic. Dacă trudești sub soare, e fără de folos, pentru că soarele mistuie totul. Dacă te duci după vînt, ajungi de unde ai plecat, pentru că vîntul se rotește (1:6). Toată rotirea această

este un joc de copil, o alergare după vânt, în ritmul vântului (1:17). Dacă cercetezi noul, descoperi vechiul (1:9). Dacă îți dorești înțelepciune, ajungi la nebunie.

După primul capitol intuim o posibilă soluție. Dacă totul este deșertăciune, chiar și munca, atunci ieși din trudă. Dacă totul este tragic ciclic, ieși din ritmul soarelui sub soare! Ieși din suflarea vântului, și din ritm și din rotire! Fă din miazănoapte miazăzi, nu îți umple ochiul și nu sătura urechea! Lasă noul și prețuiește vechiul! Ca să auzi vîjîitul vântului nu trebuie să călărești odată cu el. Oprește-te, și atunci vei simți că el vine și se duce, chiar dacă nu vei ști de unde vine și încotro se duce! Oprește cercetarea lucrurilor noi și stai în cumpănire ca să capeți dreapta cumpănă în care stau *binele* și *răul*!

Dacă totul este ritmic, o posibilă soluție ar putea sta în întrerupere, ieșire, oprire din alergare. Totul trece, iar ca să câștigi față de trecere, trebuie să te oprești din când în când din trecere în *petrecere*, dar nu poți rămîne acolo. Înțepenirea în petrecere este la fel de toxică precum neoprirea, precum refuzul ieșirii din ritmul alergării împreună cu vîntul. Ieși din curgere și lasă istoria să curgă pe lîngă tine! Asta au făcut evreii de-a lungul veacurilor, și de aceea au străbătut veacurile. Au încremenit în Sabat cînd toată istoria curgea pe lîngă ei. Ar fi mai bine să stai, să sărbătorești, să ieși din ritm, să stai față de vînt, să îți oprești căutarea, dar nu este posibil. Ritmicitatea vieții nu poate fi întreruptă decît de întreruperi ritmice.

Încremenirea în sărbătoare

În capitolul doi aflăm că deșertăciune este și în dorințele împlinite și realizările profesionale; chiar ospățul și veselia sunt fără sens, dacă nu te bucuri în El. Veselia și fericirea la ospete (2:1), dorințele împlinite (2:10) și satisfacția lucrului bine făcut (2:11), chiar dacă par bune și aduc satisfacție pentru moment,

sunt toate deșertăciune. Solomon spune: „Am încercat de toate și m-am încercat și cu plăceri” și la această încercare s-a frânt. Toate amintirile pe care le are sunt triste. Este *nostalgia*¹²⁰. o durere a reîntoarcerii. Singurii stâlpi de aducere aminte pe care îi are eclesiastul sunt scobitorile de la ospețe. Însăși viața este de urât (2:17) dacă Îl excluzi pe Domnul din puțina bucurie care ți se oferă pe pământ.

De la 2:2 spre 2:8, Eclesiastul istorisește cum a încercat să își permanentizeze bucuria. A păcătuțit ca orice lacom, leș și bețiv. A încercat să permanentizeze sărbătoarea în popas și să anticipeze bucuria escatologică în ospăț și plăcerea trupească. Petrecerea neîntreuptă în trecerea de sub soare este imposibilă. Atîta vreme cît trăim sub soare și soarele se mișcă spre apus, și de la apus spre răsărit, viața nu ne poate fi plină de odihnă. Eternitatea începe atunci cînd soarele nu se mai „mișcă”. Veșnicia este ceea ce este pentru că Veșnicul ține loc de soare¹²¹ și El este nemișcatul mișcător a toate. Succesiunea de nopți și zile măsurate cu soare și lună este de neoprit pentru a putea să ne bucurăm de viață permanent însoțită de bucurie și „zaharisită”¹²² de plăceri. Nu putem trăi în pururea sărbătoare. Nu putem să „ne trăim viața din plin”, pentru că singurul lucru pe care-l realizăm *aici* este inadecvarea noastră, în timpul de acum, la timpul sărbătorii înveșnicite de *acolo*.

Timpul sărbătorii este un timp împietrit, înțepenit, înrudit cu timpul veșnic. Oricum nu putem face altceva decît să ne oprim din cînd în cînd în timpul de sărbătoare. În vremelnicie și în curgere nu putem să vizităm timpul ceresc decît din Sabat

¹²⁰ Etimologic – “durere a reîntoarcerii”, un cuvînt compus din cuvintele grecești pentru “întoarcere” și “durere”

¹²¹ Apocalipsa 22:5 Acolo nu va mai fi noapte. Și nu vor mai avea trebuință nici de lampă, nici de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu îi va lumina. Și vor împărăți în vecii vecilor.

¹²² Expresie a Chiriței lui Alecsandri, în pronunțarea actriței Draga Olteanu-Matei: „Zaharisitî viațî asta di isprăvnișeasă” într-una dintre cele mai reușite ecranizări, *Coana Chirița*, 1986, regia Mircea Drăgan.

în Sabat, din Opreire în Opreire, pentru a relua mai apoi ritmul vieții sub soare. Sărbătoarea este ieșirea din deșertăciune, din curgerea vremii, din felul în care oamenii așază lumea, pentru a trage cu ochiul pe furiș spre felul în care Dumnezeu înțelege lumea. Sărbătoarea este gustul pe care îl simți aruncându-ți mâna de *aici* spre *acolo*, este un pic de mireasmă de veșnicie, o gustare luată „la botul calului” cu nădejdea ospățului ceresc.

Dacă nu știm să ne oprim din trecere pentru a intra în pe-trecere, toată distracția și ospățul, toate dorințele și succesul sunt deșerte (2:17-24). Descoperim că nimic nu este trainic și distracția este urmată de depresie, ospățul de mahmureală, succesul de un succes și mai mare al altuia, dorințele împlinite sunt urmate de dorințe și mai mari, iar cele foarte mari rămân oricum neîmplinite. Alergarea după ceea ce este sus este urmată de alergarea după ceea ce este și mai sus, și mai plăcut, și mai de dorit. Încercînd cumva în nebulie să ne permanentizăm sărbătoarea, rămînem cu pumnii plini de vînt.. În trecere, oprește-te! Oprește-te, iar cînd bei (2:24), cînd mînînci și cînd te veselești în mijlocul agonisellii, nu uita să privești spre Dumnezeu. Spiritul sărbătorii este cuprins atunci cînd, privind spre bucatele de pe masă, vezi dincolo de ele Mîna întinsă care le ține pe toate, oferindu-ți-le.

*Viața este o vreme; există un timp și timpuri –
Chronos și kairos*

În capitolul trei aflăm că viața este o curgere, dar există momente ale ieșirii din curgere. Viața este o trecere, dar există momente de pe-trecere. Deșertăciunea în curgere există pentru a putea pricepe frumosul *kairos*-ului pe care El îl potrivește. În curgere trăim pentru a gândi, prin comparație, înveșnicirea. În începuturi și sfîrșituri suntem închiși pentru a intui necuprinderea.

Chiar în mijlocul muncii, în trudă și osteneală este bucurie și veselie, este o ieșire din ceas și din frământare, pentru a face cu mâna de departe, prin momentul sărbătorii, eternității. În vreme (*chronos*¹²³) și sub ceruri, totul își are timpul (*kairos*) lui (3:1-10), dar în deșertăciune există și frumos, iar în curgere există un gând al veșniciei (3:11).

Alternanța *rău - bine* există pentru a înțelege *mai binele*. *Moartea, smulgerea, uciderea, dărîmarea, plînsul, bocitul, aruncarea, despărțirea, pierderea, lepădarea, ruptul, tăcerea, ura și războiul* există cu toatele ca să pricepem și să prețuim *nașterea, săditul, tămăduirea, zidirea, rîsul, jucatul, strîngerea pietrelor, îmbrățișarea, căutarea, păstrarea cusutului, vorbirea, iubitul și pacea*. Unele pot exista fără altele în vremea cuiva, dar trebuie să ținem seama la toate vremurile tuturor ca să înțelegem cum este *mai binele*. Căutarea morții și întristării aduce bucuria nașterii.

Mai mult, mai mare și mai înțelept, dar nu mai bine...

Eclesiastul a avut *mai mult* (2:7), a ajuns *mai mare* (2:9) și, cu toate acestea, a reușit să fie chiar *mai înțelept* decât toți aceia care au fost întronați în Ierusalim înaintea sa (2:15). A văzut că cele *mai bune lucruri* sunt cele *rele*. Este bun lucru să se veselească omul de lucrările lui (3:22), dar *morții* care au murit înainte sunt *mai fericiți* decât cei *vii* care sunt încă în viață (4:2), și *mai fericiți* decât toți sunt cei care nu s-au născut încă (4:3), stîrpirurile, avortonii. Paradoxal, bun este ceea ce, din perspectiva majorității, este blestemat; *fericit* pare a fi cel care nu poate trăi *fericirea, lepădătura*¹²⁴ (6:3), pentru că n-a

¹²³ Cei doi termeni *chronos* și *kairos* sunt folosiți de traducerea în greacă a textului iudaic, *Septuaginta*.

¹²⁴ Regionalism pentru *avorton*.

văzut, n-a cunoscut soare și nici ceea ce se întâmplă sub soare (6:5). N-a văzut nici mișcarea soarelui; n-a intrat în trecere.

Este bine în doi (4:9), dar este bine pentru trudă, pentru că se bucură și unul și altul de plata mai mare, dar mai bine decît truda este odihna (4:6). Este bine să fii bogat și să fii bătrîn, dar mai bine este un copil sărac și înțelept decît un împărat bătrîn și fără minte (4:13). Este bine să vorbești, dar mai bine să asculți decît să vorbești (5:1) și mai bine să nu faci nici o juruință, decît să faci o juruință și să n-o împlinești (5:5). Mai bun cel bun la suflet decît cel îngîmfat (7:8). Da, acestea așa par a fi.

Totuși, mai bună este întristarea feței decît rîsul, pentru că, între cele ce se văd și cele care nu se văd, mai bună se face inima care nu se vede (7:3). Pare a fi bine să ai ce vezi cu ochii, decît frămîntare de pofte neîmplinite (6:9), dar mai bine este să nu poftești nimic, devreme ce totul este deșertăciune și goană după vînt. Este bine să petreci în ospăț și în cîntec, dar mai bine este să asculți mustrarea înțeleptului decît să asculți la cîntecul celor fără minte (7:5). Putem intui deja conturul albiei între care curge gîndirea eclesiastului. Sunt lucruri bune, dar sunt unele și mai bune, dacă nu ar fi cele rele și foarte rele.

Rău și mai rău

Lîngă bine afli răul. Eclesiastul descoperă răul cînd judecă cele care se văd de sub soare. Este rea moartea, dar mai rea decît moartea este femeia înșelătoare (7:26). Este rău că toți au aceeași soartă, dar mai rău este că inima oamenilor este plină de răutate și de nebbie cîtă vreme trăiesc (9:3). Este un rău și deșertăciune să muncești fără oprire, dar mai rău este să muncești și să nu te bucuri de rodul muncii și să nu o lași moștenire nimănui (4:8), mai ales dacă ai muncit cu pricepere și izbîndă (2:21). Mai rău decît acestea toate este să ai rod

din muncă, dar rodul să îți fie păstrat pentru osîndire și nefericire (5:13); să nu te lase Dumnezeu să te bucuri de avere, bogății și slavă, ci să le dea pe mîna străinilor (6:1, 2). Este rău că omul se duce așa acum a venit, fără folos din truda lui (5:16).

Întrebarea eclesiastului: Ce este mai bine să faci fiii oamenilor sub ceruri?

Ceea ce este bine și rău este judecat tot timpul potrivit cu cele ce se pot măsura după măsurile oamenilor, în registrul vizibil – invizibil, trudă și muncă – odihnă, sărbătoare, ordine – răsturnarea ordinii sociale sau a autorității¹²⁵. Întrebarea care stîrnește la cugetare este: „Oare ce este mai bine pe pămînt? Ce este cel mai bine să faci fiii oamenilor sub ceruri, în tot timpul vieții lor?”¹²⁶. Pentru a răspunde la întrebare, experimentează, observă, notează, trage concluziile, judecînd lumea care se vede, realitatea palpabilă¹²⁷.

Cine ar putea să ne spună ce este bine? Cine știe să ne spună ce este rău? - aceasta este întrebarea fundamentală din Eclesiast. Cine poate judeca asupra binelui și răului, și după ce criterii? Cine vede ceea ce este nevăzut?

6:12 Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viațuire deșartă pe care le petrece

¹²⁵ 10:5 Este un rău pe care l-am văzut sub soare, ca o greșală, care vine de la cel ce cârmuiește: nebunia este pusă în dregătorii înalte, iar bogății stau în locuri de jos. Am văzut robi călări, și voievozi mergînd pe jos ca niște robi.

¹²⁶ 2:3 Am hotărât în inima mea să-mi veselesc trupul cu vin, în timp ce inima mă va cârmui cu înțelepciune, și să stărui astfel în nebunie, pînă voi vedea ce este bine să faci fiii oamenilor sub ceruri, în tot timpul vieții lor.

¹²⁷ 3:12 Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decît să se bucure și să trăiască bine în viața lor

ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare?

Ce este mai bine în viață? Am văzut că este „mai bine”....

După experiment și observație, concluzia lui Solomon este: „Cel mai bine ar fi să fie bine! Ce bine ar fi să fie bine!”, dar acest bine este imposibil. Există *bine*, un *bine* posibil; există *rău*, se poate și *mai rău*; ne-am putea imagina un *mai bine*; acest *mai bine* este de imaginat, dar imposibil. Există un *cel mai bine*? Acest *mai bine* este să te gândești la rău, și locul cel mai bun este unde s-a întâmplat deja răul. Acolo inima se face mai bună și mintea mai înțeleaptă. Atunci judeci cele ce se întâmplă în viața deșartă din perspectiva veșnică; vezi dincolo de umbră și de deasupra soarelui, adică din perspectiva lui Dumnezeu, care este singurul calificat să judece asupra binelui și răului și să numească ce este *mai bine* și *mai rău*. El este Cel care face judecata cu privire la tot ce se vede, dar mai ales cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

12:14 Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

Din observație și experiență, Eclesiastul începe să definească ce este *mai bine*, dar și *mai rău*, ce este *cel mai rău*, și ce este *cel mai bine*. *Mai bine* este să ai puțină fericire domestică¹²⁸; *mai bine* este să trăiești *bine* și *rău* este să

¹²⁸ 3:12 Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decât să se bucure și să trăiască bine în viața lor. 22 Așa că am văzut că nu este nimic mai bun pentru om decât să se veselească de lucrările lui: aceasta este partea lui. Căci cine-l va face să se bucure de ce va fi după el?

trăiești rău. Evident. Nu este necesar geniul pentru o astfel de constatare.

Nici pentru observațiile care urmează în capitolul 5 se pare că nu trebuie multă cugetare asupra felului în care se mișcă lumea. Pentru vis, vorbă, gând, imaginație și creație, înfăptuiește oprirea și bucură-te de partea și de darul tău în scurtimea zilei. Dacă ceea ce imaginezi este de nevăzut, dacă ce vorbești este fără rost (5:6,7), teme-te de Dumnezeu și încetează să visezi, să vorbești, chiar să crezi. Făptuiește oprirea și încetarea, făurește șederea și poposirea – oprirea este parte a lucrării –. Încetăm pentru a putea începe din nou. Celebrarea este în mijlocul muncii, sărbătoarea este parte a trudei (5:18,19); acesta este darul și partea ta (5:19-20) din partea lui Dumnezeu. Sărbătoarea este cu pâinea și vinul tău pe masă. Dar acestea sunt truda ta. Pâinea este făina, făina este grâul, grâul este de pe ogorul de pe care ai vărsat sudoarea, la fel cum vinul este din teascul în care te-ai suit să zdrobești.

În timp ce lumea se mișcă și viața alunecă, înțeleptul își ia partea din viață, oprindu-se pentru o vreme. Acest lucru este bun, după constatarea Eclesiastului. În capitolul șase, în versetele 7¹²⁹ și 11, înțeleptul spune că toată truda care nu se oprește este numai pentru dorințe mici, iar vorbele mari sunt despre înfăptuiri nefolositoare. Toată truda este pentru gura omului și gura este un hău care nu se umple niciodată.

Mai bine și cel mai bine: *Ce este mai bine decât binele?*

Este ceva care ar fi *mai bine* decât *binele*? *Mai bine* decât *bine* este să te gîndești la rău, și cel mai bine îți este atunci cînd stai în locul în care s-au petrecut tragedii. Aceasta este o formă

¹²⁹ 6:7 Toată truda omului este pentru gura lui și totuși poftele nu i se împlinesc niciodată și 6:11. Căci chiar dacă face multă vorbă, care doar înmulțește deșertăciunea, ce folos are omul din ea?

superioară de petrecere în trecere. Numai așa poți vedea lumea și viața așa cum este ea. Asta îți curăță ochii, îți face inima mai bună și îți umple mintea de înțelepciune. Astfel poți vedea dincolo de ceea ce este acum. Privind prin necaz și întristare, ca printr-o lentilă care pare să mărească suferința, de fapt privești mai aproape sfârșitul oricărui lucru, înțelegi mai bine bucuria de acum, așezînd-o în perspectiva unei mai mari bucurii a sfârșitului.

În capitolul șapte, jalea, întristarea și ziua nenorocirii sunt tot petreceri ale trecerii. Înarmorîntarea este și ea o petrecere. Petrecem pe cineva pe ultimul drum și, acolo, în casa de jale, ne aducem aminte că suntem trecători. Mai bună-i jalea (7:2). Mai bună-i întristarea (7:3). Sărbătoarea nu este întotdeauna de rîs și de distracție. Sărbătoarea este împotriva distracției și distragerii, este o formă de disciplinare a concentrării asupra a ceea ce este dincolo, nu aici, atunci, nu acum.

Ieșim din timpul *chronos* ca să intrăm în *kairos*-ul sărbătorii pentru a ști cum să trăim în *chronos*. Inima înțelepților este în casa de jale (7:4), iar inima celor fără minte este în casa petrecerii. Cea mai bună formă de petrecere în trecere este să te uiți la cât de repede trec lucrurile. Trecerea ne provoacă întristarea și jalea. Astfel ți se face inima mai bună.

Este bine să petreci, să ai ospăț în mijlocul muncii, acesta este un dar nemeritat din partea Domnului în mijlocul deșertăciunii¹³⁰. Este bine să mănânci, să bei, dar să te îmbraci tot timpul în haina albă a slujirii și să lași untdelemnul consacării să îți curgă de pe cap. Ospătează-te cu bucurie, bea cu inimă bună (9:7), îmbracă-te în alb (9:8), gustă viața cu soția

¹³⁰ 8:15 Am lăudat, deci, petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decât să mănânce și să bea și să se veselească; iată ce trebuie să-l însoțească în mijlocul muncii lui, în zilele vieții pe care i le dă Dumnezeu sub soare.

(9:9) – asta este partea de viață în moarte, odihna în mijlocul trudei, oprirea în mijlocul osteneții!

Anticlimaxul

Ce este bine? Este binele posibil? Este bine să ai bucurie, dorință, petrecere, sănătate înainte de tristețe, bătrânețe liniștită!

De-a lungul cărții există un crescendo care pare a merge spre un punct de climax, dar care ne înșeală așteptările. Este un *bine*, este un *mai bine*, așa cum este *rău* și *mai rău*, dar *cel mai bine* este *să te gîndești la rău*, la cum și cînd se întîmplă moartea, smulgerea, uciderea, dărîmarea, plînsul, bocitul, aruncarea, despărțirea, pierderea, lepădarea, ruptul, tăcerea, ura și războiul.

Eclesiastul urmează același tipar ca *Fericirile* din *Predica de pe munte*: același crescendo care se spulberă spre finalul paragrafului într-un anticlimax – bucurați-vă, veseliți-vă, atunci cînd sunteți prigonii și urmăriți! vă este bine cînd vă este rău! Și cînd crezi tu că ți-e bine, nu ți-e bine, ci ți-e rău, pentru că vei fi judecat fiindcă nu ai judecat bine *binele* și *răul*, pentru că n-ai jelit cînd ți-a venit să rîzi.

Aici se dezlănțuie gîndirea paradoxală a Eclesiastului: bine este să *petreci*, pentru că oricum *trece*; bine e să *trăiești* în temere, pentru că *mori*; bine e să îți aduci aminte de un fapt care nu este din trecut, ci din viitor, și anume că vei judecat. *Mai binele* este dezvoltat pe temeliile antinomiei. Și acesta este doar începutul.

Bucură-te în tinerețe cît mai ești tînăr, ca și cum ai fi bătrîn, ca și cum ai avea experiența pe care este imposibil să o fi acumulat, știința judecății și temerea morții (11:9). Adu-ți aminte înainte de a începe să uiți! Teme-te înainte de a începe să simți fricile nopții! Judecă-te pînă mai ai judecată! Alege ce dorești cît mai dorești, știind că nu vei mai putea dori! Petrece

cît mai ești în trecere! Gonește necazul din tine cît nu ai necaz în trup, avînd știința și cunoștința necazului (11:10)! Depărtează răul din trupul tău cît nu ai rău în trup, căci va veni bătrînețea cu tot răul, cu lipsa dorinței, cu necazul! Prețuiește tinerețea înainte de îmbătrînire, dorința înainte de a dispărea, sănătatea înainte de apariția relelor, bucuria înainte de necaz! De aceea, nu putem să nu ne bucurăm, dar să ne bucurăm tremurînd. Să petrecem, dar ca unii care știm că suntem parte a unei împărății de preoți, preoții împărătești! Să petrecem, slujind în alb și cu undelemn pe cap! Să ne trăim tinerețea îmbătrînind la minte! Să ne înțelepțim, nu prin învățare, ci amintindu-ne cu stîlpi de aducere aminte! Să ne odihnim, neliniștindu-ne! Să cîntăm în liniște și să vorbim în tăcere!

Este bine să îți aduci aminte de Dumnezeu pînă nu vine răul și să te temi înainte de a veni judecata¹³¹. Toată construcția din finalul cărții este atît de încordată, plină de tensiune! Este o anticipare a unei înțelepciuni pentru tinerețe, înțelepciune pe care este imposibil să o fi cîștigat. Eclesiastul vorbește despre un *mai bine* imposibil. Este o adîncă tînjire – „ce bine ar fi să fie bine!”, dar suntem în haos și „ce bine am trăi dacă am ști cum să trăim!”, dar suntem în neorînduială.

Să ne aducem aminte, dar din revelație, pentru că nu avem de unde să învățăm că aparentul *haos* produs de Dumnezeu este *cosmos* pentru noi, iar cosmosul Lui este haos pentru noi. Ordinea Sa pare dezordine pentru noi, dar atunci cînd pune El cotul pe masă pentru a răsturna totul, abia atunci este pus totul „cum se cade”. Acolo unde pare că totul a luat-o razna, abia acolo este desăvîrșirea. Cele ce par¹³² ucise, smulse, dărîmate,

¹³¹ 12:13, 14 Să ascultăm, deci, încheierea tuturor învățăturilor: Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

¹³² Vezi din nou capitolul 3.

demne de plîns, aruncate, despărțite, pierdute, lepădate, reduse la tăcere, demne de ură și biruite, acelea sunt născute la o viață nouă, sădite într-un nou răsad, vindecate, zidite într-o nouă clădire; acolo este bucuria și rîsul; acolo este veselia și jucatul¹³³; acolo se strîng pietrele într-o nouă Clădire cu începătură chiar din capul unghiului; cele pierdute sunt oile adunate, căutate și găsite; fiii pierduți, îmbrățișați; vinul nou în burduf nou, în locul tăcerii este vorbirea lui Dumnezeu – Cuvîntul; în locul urii este Dragostea și Pacea pentru cele biruite.

¹³³ Cînd este prigoană, cînd suntem uciși, cînd suntem urmăriți din pricina Lui. Vezi Matei cap. 5